

Facket vill få folket att rösta

Fackaktivisten Wellington Chibebe tecknar en på många sätt mörk bild av dagens Zimbabwe: repressiva medielagar, förbud mot större folksamlingar, förföljelse av fackligt aktiva och grundlösa gripanden av människorättsaktivister.

– För tre år sedan, under regeringens upprenningskampanj Operation Murambatsvina, tänkte vi att nu kan det inte bli värre. Det blev värre, berättar han.

PÅ LO/TCO:S SEMINARIUM i centrala Stockholm denna grå januaridag reser sig plötsligt en man i publiken, presenterar sig som zimbabwisk ambassadtjänsteman och påpekar förorättat att han ser sig som Chibebes vän och anser att motsättningarna mellan regeringen och facket är överdrivna.

Wellington Chibebe, generalsekreterare för den fackliga centralorganisationen ZCTU, tystnar för en kort sekund. Tittar sorgset på ambassadpersonalen. Sen börjar han berätta: Natten till den 14 september 2006, efter en protestmarsch i huvudstaden Harare, blev han torterad av zimbabwisk polis. Han skadades i huvudet, fick flera ben brutna och kroppen var efteråt täckt av svullnader och blåmärken.

Först efter 36 timmar fick han och hans misshandlade kollegor träffa en läkare. Fortfarande är ena armen delvis obrukbar och i februari ska han opereras på nytt.

– Den regim ni arbetar för har torterat mig och hållit mig instängd i omänskligt små celler. Det är med tungt hjärta jag säger att jag tyvärr inte kan se er som något annat än fiender. Ni säger att det smärtar er att bli utpekad som mina motståndare. Jag säger att det smärtade mig att bli misshandlad och torterad för att jag utnyttjat min rättighet att yttra min politiska åsikt.

PARAPLYORGANISATIONEN ZCTU, *Zimbabwe Congress of Trade Unions*, är Zimbabwes största fackförening med sam-

manlagt 170 000 medlemmar. Den bildades 1981 och styrdes inledningsvis av personer från regeringspartiet ZANU-PF. 1985 byttes dessa ut och ZCTU intog en alltmer kritisk och självständig linje gentemot regeringen.

Detta gjorde att regeringen så småningom bildade ZFTU, *Zimbabwe Federation of Trade Unions*, för att undergräva och försvaga ZCTU. I ett nära samarbete med regeringspartiet har ZFTU bildat utbrytarorganisationer inom alla områden av ekonomin. I vissa fall har ZFTU-organisationer tvingat löntagare att gå med för att de ska få behålla jobben.

ZCTU meddelar att en del av deras medlemmar blivit överfallna när de burit t-tröjor med ZCTU:s emblem. Den 10 januari

2006 gjorde beväpnad polis husundersökning i ZCTU:s lokaler och beslagtog datorsketter och dokument. Regeringen meddelade att man startat en utredning av anklagelser mot fackliga ledare för ekonomisk vanskötsel och att husundersökningen var ett första steg i den.

WELLINGTON CHIBEBE BERÄTTAR hur polisen regelbundet kommer till deras kontor. Lokalerna genomsöks och ibland tvingas personal följa med till polisstationen för förhör.

– Det är en sorglig utveckling. Vi gick från att kämpa kollektivt, för självständighet, till att se hur kampens framgångar idag privatiseras. Han menar att de som idag innehar ministerposter-

na i Mugabes regering inte var med bland de personer som slogs under befrielsekampen, och kallar det för en individualisering av de vinster som kampen inneburit.

ZCTU SPELADE EN STOR ROLL I tillkomsten av oppositionspartiet MDC vars partiledare Morgan Tsvangirai tidigare var generalsekreterare för ZCTU. Relationerna mellan ZCTU och regeringen är idag ansträngda. President Mugabe har försökt att upplösa ZCTU och fackligt aktiva tillhör de som är mest utsatta för regimens förföljelser. I en rapport om kränkningar av fackliga rättigheter framtagen av Amnesty och LO-TCO Biståndsnämnd beskrivs hur lagstiftningen ändrats och fått som konsekvens att facklig verksamhet blivit svårare att bedriva.

I januari 2002 införde regeringen lagen om den allmänna ordningen och säkerheten "Public Order and Security Act", POSA, som bland annat förbjuder alla offentliga möten som inte har polistillstånd. Den 1 mars 2006 blev Pat Horn, sydafrikansk fackligt aktivist, utvisad från Zimbabwe dit hon kommit för att genomföra en utbildning för ZCTU. I maj stoppades ett antal internationella gäster som inbjudits för att delta i ZCTUs kongress från att resa in i landet. Flera personer klassades vid samma tillfälle som säkerhetsrisker och "persona non grata" och är för all framtid förbjudna att resa in i Zimbabwe.

– Vi säger samma sak här idag som hemma i Zimbabwe. Regeringen vet att vi är här och de vet vad vi kämpar för, säger Wellington Chibebe i Stockholm, med tydlig adress till de två ambassadtjänstemännen som bänkat sig på tredje raden.

Han beskriver president Robert Mugabe som en mycket duktig strateg. Samtidigt menar han att man gör fel när man försöker analysera Mugabes handlande utifrån ett akademiskt synsätt.

– Mugabes strategi är inte akademisk, den är rå och känslöstyr.

NYLIGEN FASTSLOG MUGABE att president- och parlamentsval ska hållas den 29 mars i år. Oppositionspartiet MDC protesterar och menar istället att valet bör hållas först efter att en ny tillfällig konstitution har tillkommit. Detta skulle enligt oppositionen förbättra chanserna för ett fritt och rättvist val. Wellington Chibebe håller delvis med om att en ny konstitution är en nyckelfråga:

– Lancaster House-uppgörelsen, som Zimbabwe accepterade 1979, var ett slags eldupphöravtal. Vi krigade mot britterna och skulle efter självständigheten integreras både med och av britterna. Konsekvensen är att vi aldrig fått en konstitution som vi skapat själva. Vi använder fortfarande den som vi ärvde av britterna. Det är en kritisk grundförutsättning som idag fortfarande har betydelse.

Även Sten Rylander, Sveriges ambassadör i Zimbabwe, tar

upp behovet av en ny konstitution: Alla insiktsfulla bedömare håller med om att en ny konstitution är central för en övergång till normala förhållanden och ett mer demokratiskt Zimbabwe. Det finns en stark uppslutning i Zimbabwe, inte minst inom det civila samhället, bakom dem som aktivt driver frågan om en ny konstitution.

INFÖR VALET KRÄVER OPPOSITIONEN bland annat att även zimbabwier i exil ska få delta, att striktare regler för hur rösträkningen ska gå till införs, samt en tydlig roll för internationella valobservatörer. Regimen har hittills antytt att man bara kan tänka sig att tillåta valobservatörer från "vänligt sinnade" nationer.

Huruvida oppositionen med MDC i spetsen kommer att bojkotta valet är idag osäkert, men inför valdagen uppmanar ZCTU folk att gå och rösta. Fackföreningen delar visserligen oppositionens åsikt att konstitutionen borde ändras innan nya val kan hållas, men i detta skede sägs det viktigaste vara att förhindra apati.

– Att övertala folk att rösta är vår största utmaning just nu. Risken är stor att folk inte tycker att det är någon idé att gå till valurnorna överhuvudtaget. De minns vad som hände förra gången, menar Chibebes kollega Last Tarabuku.

Enligt Sten Rylander blir det svårt att genomföra ett fritt och rättvist val under nuvarande omständigheter. För det behövs en bred uppgörelse över partigränserna och mer tid för genomförandet av överenskomna reformer, menar han och tillägger att det blir svårt att genomföra internationell valobservation i vederbörlig ordning.

– Vanliga zimbabwiers vardag är just nu mycket besvärlig, med en kontinuerlig nedgång i ekonomin, en enorm inflation och stor arbetslöshet. Folk vill se positiva förändringar men man orkar inte engagera sig i det som ligger utanför de omedelbara och akuta vardagsproblemen. Det gör att valdeltagandet riskerar att bli lågt. Han beskriver stämningen i Harare som dämpad. Det råder brist på varor, pengar och bensin.

En annan påtaglig sak i huvudstaden är besvikelsen över att SADCs medlingsinitiativ via president Thabo Mbeki inte uppnått det man hoppades.

– Vår första tanke när vi vaknar på morgonen är; hur ska jag ta mig till jobbet idag? De flesta har inte ens kontanter så det räcker till bussbiljetten, säger Last Tarabuku sorgset.

EMMA HERNBORG

Läs mer:

www.lotcobistand.org/krankningar/countries/view/44
www.afrikagrupperna.se/cgi-bin/afrika.cgi?d=s&w=1876

Fotnot:

En bussbiljett kostar idag 2 miljoner zimdollar (= 4 miljoner zimdollar/dag) och en månadslön ligger runt 60–80 miljoner.